

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การตัดสินใจทางคลินิก (Clinical decision making) เป็นกระบวนการคิดที่เป็นแกนกลางในการประยุกต์ศาสตร์ทางการแพทย์มาสู่การปฏิบัติทางการแพทย์ เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพ (Hoffman, Donoghue and Duffield, 2004) ทั้งนี้เพราะการตัดสินใจทางคลินิกเป็นการใช้ความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ เพื่อให้การพยาบาลที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างดีที่สุด บนพื้นฐานของข้อมูลสถานการณ์ และหลักการ (Jones and Beck, 1996)

สำหรับการพยาบาลเด็กการปฏิบัติทางการแพทย์มีลักษณะการปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงแตกต่างจากผู้รับบริการกลุ่มอื่นๆ เนื่องจากผู้รับบริการที่เป็นเด็กมีระยะพัฒนาการแตกต่างกันในแต่ละวัย นอกจากนี้พยาบาลยังต้องคำนึงถึงสิทธิและความเป็นปัจเจกบุคคลของเด็ก ต้องให้การพยาบาลโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางการดูแล (Family centered care) รวมทั้งให้การดูแลโดยไม่ทำให้เกิดบาดแผลทางจิตใจ (Atraumatic care) การปฏิบัติทางการแพทย์เด็ก จึงต้องอาศัยการตัดสินใจทางคลินิกที่ละเอียด ลึกซึ้ง และรอบคอบเป็นพิเศษ (Pillitteri, 1999)

การพัฒนาให้พยาบาลมีความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก ต้องปลูกฝังและพัฒนาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วิชาชีพการพยาบาลในระยะแรกตั้งแต่เป็นพยาบาลมือใหม่ (novice nurse) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เป็นนักศึกษาพยาบาล โดยกระบวนการพัฒนานี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ จากองค์ความรู้ที่มาจากการปฏิบัติทางการแพทย์ (Benner, 1982; Botti and Reeve, 2003) ซึ่งไม่ใช่องค์ความรู้ที่มาจากการประยุกต์ และเป็นสิ่งแสดงว่าการปฏิบัติคือหนทางของการสร้างความรู้ที่เฉียบแหลมในตนเองของผู้ปฏิบัติ ฉะนั้นการพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ทางการแพทย์ผ่านการปฏิบัติทางการแพทย์ในสถานการณ์จริงซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ตามแนวคิดของ Benner (1982) และการพัฒนาการตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติผ่านการจัดการเรียนการสอนด้านการปฏิบัติทางการแพทย์จึงถือเป็นบทบาทสำคัญบทบาทหนึ่งของกลุ่มวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นโดยการการจัดการศึกษาในรายวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่นจึงมีทั้งการเตรียมความสามารถทางด้านวิชาการ (วิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น) และด้านปฏิบัติการพยาบาล (วิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น) ที่สัมพันธ์และสอดคล้องประสมประสานกัน

โดยมีรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem base learning) เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางคลินิกพบว่า มโนทัศน์ของการตัดสินใจทางคลินิกเป็นกระบวนการทางความคิดสองลักษณะคือการคิดวิเคราะห์ (Analysis thinking) เป็นการใช้ความคิดแบบมีขั้นตอน ใช้เหตุผล ข้อมูล รวมทั้งการคิดถึงผลลัพธ์ และการคิดแบบอนุมาน (Intuition thinking) อาศัยการประมวลข้อมูล การใช้ความจำ ตลอดจนประสบการณ์ การประเมินผลลัพธ์ การชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีผลเสีย (Cooksey, 1996 ; Hammond, 1996 ; Catalico,1996; Crow, Chase and Lamond,1995; เอกศักดิ์ ยุกตะนันท์, 2549) อย่างไรก็ตามการตัดสินใจทางคลินิกก็ยังถือเป็นทักษะของการใช้ความคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและอธิบายได้ยาก (Bucknall, 2000) ส่วนทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Theory) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางคลินิกพบว่ามีทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจของพยาบาล ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้พัฒนามาจากการศึกษาสถานการณ์จริงของการตัดสินใจรูปแบบต่างๆสามทฤษฎีคือ รูปแบบเลนส์ของเบินชวิก (Brunswik's lens model) ทฤษฎีเบย์ของเบย์ (Bayes's theorem) และทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility theory) แต่ทฤษฎีต่างๆเหล่านี้ก็ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์การตัดสินใจทางคลินิกได้อย่างสมบูรณ์ และไม่ได้ให้แนวทางการพัฒนาให้พยาบาลสามารถพัฒนาทักษะการตัดสินใจทางคลินิกของพยาบาลโดยเฉพาะในระดับนักศึกษาพยาบาลอย่างชัดเจนได้ อีกทั้งการปฏิบัติการพยาบาลยังมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพยาบาลที่เป็นทั้งการปฏิบัติบทบาทที่เป็นอิสระและบทบาทที่พยาบาลต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบปฏิบัติการ ร่วมในการบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาการปฏิบัติการพยาบาลในคลินิกก็มีความแตกต่างกันออกไปทั้งในแง่ของลักษณะรูปแบบสถานการณ์ทางคลินิก กลวิธีการแก้ไขปัญหาในคลินิก รวมทั้งลักษณะปัญหาทางคลินิกของพยาบาลยังเกี่ยวข้องกับประเด็นจริยธรรมของการดูแล ซึ่งล้วนต้องอาศัยความรู้และความคิดในระดับสูงเพื่อตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลอย่างเหมาะสมที่สุด ทำให้การตัดสินใจทางคลินิกทางการพยาบาลเป็นปรากฏการณ์ที่มีความสลับซับซ้อน และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลากหลาย

แม้จะมีการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการตัดสินใจทางคลินิกของพยาบาลและนักศึกษาพยาบาลอย่างกว้างขวาง (Joyce, 1999; Lason, Weibull and Larsson,2003; Balalis, 2005; Botti and Reeve, 2003; Bucknall, 2000; Girot, 2000; White, 2003; Ruth-Sahd and Tisdell, 2007; วิมลนิจ สิงหะ, 2540) แต่การศึกษาเหล่านั้นก็ตั้งอยู่บนบริบทของสถานการณ์ทางการพยาบาล รูปแบบการจัดการศึกษาทางการพยาบาล และลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่แตกต่างไป การนำผลการศึกษาวิจัยมาประยุกต์ใช้จึงยังคงมี

ข้อจำกัด (Lauri, Salantera, Chaimer, Ekman, Kim and et al, 2001) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลภายใต้บริบทในการปฏิบัติการพยาบาลเด็ก ตามการ รับรู้ของนักศึกษาพยาบาลว่า นักศึกษาพยาบาลให้ความหมายเกี่ยวกับ การตัดสินใจทางคลินิกในการ ปฏิบัติการพยาบาลเด็กอย่างไร การตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กของนักศึกษามี ลักษณะและองค์ประกอบสำคัญอย่างไร เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจทางคลินิกในการ ปฏิบัติการพยาบาลเด็ก อันเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในแง่มุมที่มาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (สุภางค์ จันทวานิช, 2543; กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุณ, 2546; Cioffi, 1997) ซึ่งมีความจำเป็น และ เฉพาะเจาะจงกับการพยาบาลและสามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีและใน ภาคปฏิบัติการพยาบาลในคลินิกได้ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัย เชิงคุณภาพในแนว ปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความตามแนวคิดของ Heidegger ทั้งนี้เพราะเป็นกลวิธีการศึกษาวิจัยที่จะ ช่วยให้ได้ข้อมูลในมุกกว้างโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงอันเกิดจากการหลอมรวม ประสบการณ์กับบริบทแวดล้อม ภูมิหลังของบุคคล และวัฒนธรรมของบุคคลเหล่านั้น (Cohen, Kahn and Steeves , 2000; Johnson, 2000) ผลการศึกษาจึงมีความลึกซึ้งและเป็นความจริงเกี่ยวกับการ ตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กตามที่นักศึกษาพยาบาลให้ความสำคัญ ถ่ายทอด และแปลความหมาย ออกมาให้ได้รับรู้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ยังเป็นข้อมูลพื้นฐาน ที่สามารถ นำไปสู่การพัฒนาวิธีการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกใน การปฏิบัติการพยาบาลเด็ก และการพยาบาลในสาขาอื่นๆ รวมทั้งนำไปพัฒนารูปแบบและระบบการ จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับการพยาบาลเด็ก และเป็นการสร้างองค์ความรู้จากการศึกษา ปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่จริง อันเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจทางคลินิกทางการ พยาบาลเด็กเพื่อขยายขอบข่ายขององค์ความรู้ด้วยกระบวนการวิจัยรูปแบบต่างๆต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายความหมายของการตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติการพยาบาลเด็ก ตามการ รับรู้ของนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่ออธิบายลักษณะและองค์ประกอบสำคัญของการตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติการ พยาบาลเด็ก ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้รูปแบบการศึกษาด้านแนวคิด ปรัชญาการตีความแบบตีความ (Interpretative phenomenology) ตามแนวคิดของของ Heidegger ซึ่งเน้นการแปลความหมาย (Interpret) ของเหตุการณ์หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งว่ามีความหมายต่อตัวบุคคลอย่างไร และความหมายที่บุคคลสร้างขึ้นทำให้เกิดพฤติกรรมและการแสดงออกอย่างไรบ้าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการศึกษารายวิชาการศึกษาพยาบาลเด็กและวัยรุ่น และวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลระดับตติยภูมิในเขตปริมณฑลแห่งหนึ่ง ที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 17 คน เก็บข้อมูลการวิจัยโดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Thematic analysis) เป็นประเด็น (Theme)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การตัดสินใจทางคลินิก การแสดงออกทางคำพูด ท่าทาง ในการใช้ความคิด วิเคราะห์สังเคราะห์ ตัดสินใจ เพื่อปฏิบัติการพยาบาลเด็ก ที่นักศึกษาคิดว่าถูกต้องเหมาะสมและดีที่สุด บนพื้นฐานของข้อมูล สถานการณ์ และ หลักการโดยใช้กระบวนการพยาบาล

นักศึกษาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการศึกษารายวิชาการศึกษาพยาบาลเด็ก และ วิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็ก ฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง จำนวน 17 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. พัฒนาการรู้ความรู้อจากการศึกษาปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่จริง ซึ่งองค์ความรู้จะเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลสามารถพัฒนาการตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติการพยาบาลเด็ก และการปฏิบัติการพยาบาลในสาขาอื่นๆ ต่อไป

2. เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมและรูปแบบการสอนที่ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติการพยาบาลเด็ก และการปฏิบัติการพยาบาลในสาขาอื่นๆต่อไป

3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับการตัดสินใจทางคลินิกทางการพยาบาลต่อไป